

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

ENERGIE

Met stappenplan voorkomen we Texaanse toestanden

De afgelopen week was het chaos in Texas, de energieproducerende staat in de Verenigde Staten, als gevolg van de koudegolf. De falende stroom-, water- en gasvoorzieningen maakten van grote delen van de staat een rampgebied. Het was de zoveelste aanwijzing dat producenten in nauwelijks gereguleerde markten, zoals die in Texas, geen voorzorgsmaatregelen nemen voor extremere weersomstandigheden.

Als klap op de vuurpijl ploften bij de klanten die wél energie geleverd kregen immens hoge rekeningen op de mat. Een cadeautje van een ongereguleerde markt, waar grote schaarste enorme prijspieken veroorzaakte. Het noodzaakte de gouverneur van Texas, Greg Abbott, maatregelen te nemen.

Voorzorgs zekerheid is een groot publiek goed, juist in een periode van crisis. Het is in veel landen en deelstaten een prioriteit van het energiebeleid, maar de invulling verschilt enorm. Veelal wordt hierbij gedacht aan structurele importafhankelijkheid en de mogelijkheid om slachtoffer te worden van geopolitieke spelletjes met de aanvoer van energie. De discussie over de afhankelijkheid van de aanvoer van gas uit Rusland is hiervan een goed voorbeeld.

VOORZORGSMATREGELEN

Toch beginnen de meeste ongevallen met leveringszekerheid vaker in eigen land dan in het buitenland. In de Verenigde Staten kan ik zo een rijtje van gebeurtenissen noemen waarbij de energievoorziening ernstig werd verstoord en de publieke dienstverlening uitviel. Deze zijn allemaal gerelateerd aan regelmatig terugkerende weersomstandigheden, zoals tropische stormen en extreme vrieskou. Zonder overheidsregulering investeert de markt niet in voorzorgsmaatregelen. De autoriteiten in Texas hebben wat uit te leggen, lijkt me.

Wat leren we daarvan, en wat doen we met die lessen? De verantwoordelijkheid voor piek en noodlevering van gas aan kleinverbruikers ligt in Nederland bij extreem weer bij Gasunie Transport Services en de leveringszekerheid van stroom is

➔ **Nederland mist plan voor volgorde stappen in energietransitie**

➔ **Afweging belangen is complex, maar moet toch tijdig en kordaat gebeuren**

➔ **Dit voorkomt risico's voor levering, zoals in Texas**

Een verrassing à la Texas ligt op de loer, als bij extreem weer het gas voor de hoofdprijs moet worden aangetrokken

belegd bij Tennet. De kosten hiervoor zijn niet bij de marktpartijen neergelegd, omwille van de gekozen marktinrichting.

Hoe dat in de (best wel nabije) toekomst verder moet, als Groningen niet meer produceert en er centrales mogelijk sluiten, is nog niet echt duidelijk. Het lijkt erop dat gascentrales in de overgangperiode een belangrijke rol moeten spelen in het leveren bij vraagpieken. Nederland rekent op voldoende aanvoer van gas op internationale markten, zonder van marktpartijen te eisen dat ze dit voor langer dan een jaar contractueel vastleggen.

Het Nederlandse voorzorgs zekerheidsbeleid is dus, bij mijn weten, nog niet geheel aangepast aan de nieuwe vraag- en aanbodomstandigheden. Een verrassing à la Texas ligt op de loer voor onoplettende consumenten, als bij extreem weer hun gas voor de hoofdprijs moet worden aangetrokken door concurrentie met andere markten. Dit wordt enigszins gedempt door de gemiddelde spreiding van de energierekening over de duur van een jaar.

De discussie over de inrichting van Nederland is losgebarsten. We zien veel publicaties over het falen van de staat, of op zijn minst het veronachtzamen van de publieke dienstverlening. Het lijkt me daarom een goed idee om ook de zekerheid van onze energievoorziening in die discussie mee te nemen. Als we dat duidelijk en realistisch doen, bevorderen we het vertrouwen in de energietransitie.

Maak het veranderproces daarom bespreekbaar, en laat de betaalbaarheid en de zekerheid daarbij aan de orde komen. Bespreek ook de draaglast van de omgeving en het energiesysteem, bijvoorbeeld over waar en hoe zon en wind goed kunnen bijdragen in de omslag.

BLAUWDRIJK

Ondanks alle klimaattafels missen we nu een blauwdruk, een helder plan voor de volgorde van de stappen in het energietransitieproces. Hoe gaan we de verschillende belangen afwegen, nu en in de komende jaren, zonder de publieke belangen uit het oog te verliezen?

In verkiezingstijd wordt veel gesproken over het 'nieuwe verhaal' dat Nederland

moet klaarstomen voor de toekomst. Niet alleen op energiegebied, maar op vele gebieden. De verkrumming van ons politieke landschap, het gebrek aan luisterend oor aan de grond, en het kwartetten met grote maatschappelijke onderwerpen tussen alle belangengroeperingen, maken mij bevreesd dat ook het energietransitieproces niet ideaal gaat verlopen.

KUNSTSTUKJE

Met enige jaloezie las ik recent nog eens de Nota-de Pous door, die dateert uit juli 1962. Dit werk (onder voorzitterschap van de toenmalige minister van Economische zaken Jan Willem de Pous) was een kunststukje in afwegingen tussen verschillende grote belangen, het politieke landschap van toen en een kortdate besluitvorming over hoe de energievoorziening ingericht moest worden.

Wellicht kijken we door de aardbevingen in Groningen nu minder positief terug op het model van de energievoorziening destijds, omdat dit op gas gebaseerd was. We moeten onszelf als samenleving vooral verwijten dat we dit model niet op tijd in voldoende mate en net zo kordaat als De Pous het instelde, hebben aangepast aan de nieuwe omstandigheden. Het Groningse gas bleef veel te lang een sluitpost van de energiediscussie.

Toch pleit ik ervoor serieus te overwegen of een moderne versie van de Nota-de Pous werkzaam kan zijn voor de energietransitie. Een nieuwe blauwdruk voor de komende decennia kan ons helpen verstandige en kordate stappen te zetten tot 2030.

Met zo'n stappenplan voorkomen we het risico van Texaanse toestanden. Gewoon, omdat we dat goed georganiseerde land willen worden van weleer, met oog voor de zaak en de burger.

Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme (CIEP). Reageer via opinie@fd.nl

